

Täysistunto

Tiistai 4.6.2019 klo 14.00—14.46

3. Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2018 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 13/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Keskustelu

14.02 **Anna-Kaisa Ikonen kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos Valtiontalouden tarkastusvirastolle tästä erilliskertomuksesta. Teen siitä kolme poimintaa.

Ensimmäinen koskee kuntataloutta. Kuten me tiedämme, kuntien taloustilanne on haastava, ja uudessa hallitusohjelmassa ollaan asettamassa painavia lisävastuita kunnille. Eriytyisen tärkeänä pidänkin tätä kuntatalouden entistä parempaa ja realistista arviointia osana julkista taloutta. Tärkeä on varsinkin suositus, että paikallishallinnolle asetetun rahoitusasematavoitteen saavuttamisen edellytyksiä tulee arvioida kokonaisuutena siten, että huomioidaan valtion kuntien tuloihin ja menoihin kohdistuvien toimenpiteiden nettovaikutus, sekä se, että kerrotaan arvioihin sisältyvistä epävarmuuksista. Tämä on aihe, josta kunnissa kannetaan vuodesta toiseen kasvavaa huolta, ja ulottuvuus, jota emme saa unohtaa julkisen talouden kestävyystarkastelusta myöskään tässä salissa.

Toinen huomio liittyy pitkän aikavälin vaikuttavuuden huomiointiin. Hallituksen tode-taan saavuttaneen tavoitteet valtaosin erinomaisesti tai hyvin. Raportointi keskittyy kuitenkin hallituskaudelle asetettujen tavoitteiden toteutumisen seurantaan, ja tässä mielessä hallitusohjelman pitkän tähtäimen strateginen vaikuttavuus tulee jatkossa ottaa vielä vahvemmin mukaan tarkasteluun ja arviointiin. Luonkin tässä katseen uuteen hallitusohjelmaan. Sen otsikossa kiinnitetään huomiota sosiaaliseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestävyys-teen. Kuitenkin ohjelmassa esitettyjen toimien kestävyysvaikutukset erityisesti talouteen herättävät huolta. Samoin huolta on herättänyt se, onko nyt valittu vaikuttavimmat keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Hyviä esimerkkejä pitkän tähtäimen strategisesta vaikuttavuudesta ja sen tunnistamisen tarpeesta on löydettävissä niin suurista reformeista ja järjestelmäuudistuksista kuin siitä, ettei esimerkiksi nuorten syrjäytymistä ratkota vain korjaavien toimien avulla vaan pitkäjänteisellä politiikalla tukemalla lapsia, nuoria ja perheitä jo varhaisina vuosina ja kehittämällä palveluita isossa kuvassa ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen suuntaan. Monetkaan näistä vaikutuksista eivät näy vuositasolla tai edes hallitusohjelman tai hallituskauden tasolla, mutta sitä tärkeämpää on pyrkiä ymmärtämään ja ennakoimaan kehitystä myöskin vähän kauemmas. Tällaista pitkän aikavälin strategista vaikuttavuutta tulee jatkossa arvioida entistä enemmän tässä yhteydessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

Kolmanneksi tartun aivan lyhyesti vielä kestävän kehityksen raportointiin. Kuluneella hallituskaudella on tehty valtiovarainministeri Petteri Orpon johdolla maailmallakin kiinnostusta herättänyttä kehitystyötä kestävän kehityksen budjetoinnin käytäntöjen luomiseksi. Tätä kehitettyä kestävän kehityksen budjetointia kannattaa hyödyntää myöskin tässä raportissa esiin nostetussa raportoinnin kehittämisesä. — Kiitoksia.

14.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Ikonen piti kokoneena kuntien ja kaupunkien ja niiden talouden asiantuntijana hyvän puheenvuoron siitä, minkälaisessa tilanteessa meidän kunnat ja kaupungit tällä hetkellä ovat, ja myös siitä, mitä tuo todennäköisesti pian työnsä aloittava Rinteen hallitus tulee kuntien vastuulle laittamaan.

Aiheellista on kantaa huolta myös siitä, että uusi hallitus uskoo siihen, että 18 maakuntaa olisivat jokainen kantokyvyltään sellaisia, että ne pystyisivät vastaamaan hyvin tulevaisuudessakin meidän sosiaali- ja terveystalouksista, kun samaan aikaan tuoreimmat tilastot kuitenkin kertovat siitä, että kunnista hyvin iso osa menettää asukkaita, eli väestö vähenee, mutta myös samaan aikaan yhä useampi maakunta menettää asukkaita ja on vaikea nähdä, että nämä maakunnat tulisivat selviytymään näin raskaista tehtävistä tulevaisuudessakaan. Toivottavasti tällä vaalikaudella ei päätä laiteta pensaaseen myöskään eduskunnassa siitä näkökulmasta, että uskalletaan tarkastella näiden maakuntienkin kantokykyä.

Tuossa, kun tätä raporttia luin, niin mielenkiinnolla ja tyytyväisyydellä katsoin, että viime vuonna pystyttiin pitkästä ajasta, taisi olla lähes 10 vuoteen ensimmäistä kertaa, vähän valtionvelkaa lyhentämään erinäisten erien myötä, mutta talous ei edelleenkään ole sellaisessa kunnossa, että meillä olisi varaa merkittäviin lisäatsauksiin. Ja nyt, kun valtiovarainministeriön puolueettomat asiantuntijat ovat arvioineet, että talouskasvumme hiipuu itse asiassa alkavalla vaalikaudella alle prosenttiin, niin tuntuu jollain tavalla, arvoisa puhemies, uskomattomalta, että pian työnsä aloittavan hallituksen tuleva pääministeri on rakentanut oman hallituksensa ohjelmaa noin 2 prosentin talouskasvulle, kun sellaista ei ole näköpiirissä, ja kun tuohon hallitusohjelmatoiveiden tynnyriin on nyt tutustunut, niin näyttää siltä, että ei kyllä sieltäkään löydy lääkkeitä tähän kasvuun pääsemiseksi. Työllisyystoimenpiteet ovat varsin vaatimattomia. Ja eilen, kun televisiosta A-studiota katsoi, niin ei voinut kuin hämmästellä vaikkapa tätä aktiivimallikinastelua, että onko se nyt kumottu vai eikö sitä ole kumottu. [Paavo Arhinmäki: Eduskunta sen kumoaa eikä hallitus!] Hallitusohjelmaa kun lukee, niin näyttää, että sitä ei ole kumottu, vaan aktiivimalli jatkaa vasemmistoliiton ja sosiaalidemokraattien toimesta ainakin tuon hallitusohjelmakirjausten mukaan ihan ennallaan, kunnes uusia vastaavia toimenpiteitä löytyy.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hallitus pystyy pitämään talouden hyvässä kunnossa myös tällä alkavalla vaalikaudella.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Mennäänkö vielä hetken aikaa ainakin listalla?

14.08 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessa tehdään seurantaa myös siitä, miten eduskunnan kannanotot ovat tuoneet tulosta, ja täällä on hyvä nosto valtioneuvoston selonteosta koskien sisäistä turvallisuutta vuodelta 2016. Tässä eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten eli poliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston suorituskyvyn sekä näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen asianmukaiset edellytykset nykyistä paremmin muun muassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

vahvistamalla olennaisesti näiden viranomaisten rahoituspohjaa. Tarkastusvirasto tässä omassa arviossaan arvioi erityisesti liikennevalvonnan tilaa, jonka se kokee heikoksi, ja edellyttää sisäministeriöltä parempaa strategista ohjausta asetettujen turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä on varmasti erittäin tärkeä ja konkreettinen asia, johon tulee kiinnittää jatkossa huomiota.

Tässä samalla tietysti sitten olemme saaneet tietoja tästä neuvottelutuloksesta tulevaksi hallitusohjelmaksi, ja jotta vaikkapa tätä liikennevalvontaa voidaan tehdä, johon tässä tarkastusvirasto kiinnittää huomiota, niin tarvitaan tietysti poliiseja sitä työtä tekemään. Ymmärsin niin, että lähes meillä kaikilla puolueilla oli ennen vaaleja täysi yhteisymmärrys siitä, että poliisien määrä nostetaan tuonne 7 850:een, ja nyt kun lukee tätä neuvottelutulosta, niin täällä sanotaan, että poliisien määrä nostetaan 7 500 henkilötövuoteen vuoteen 2022 mennessä, joten tämä jää nyt vähän puoleenväliin. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, kysynkin, että onhan nyt varmasti niin, että tämä resurssi riittää näihin sinänsä hyvin tavoiteisiin, mitä täällä neuvottelutuloksessa mainitaan, kuten tämä: ”Hallitus lisää viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso. Poliisille määritellään enimmäisvasteajat koko Suomeen.” Tämä on hyvä tavoite, ja kiitän siitä, mutta haluaisin myöskin kyllä vakuutuksen siitä, että tämä poliisien määrän lisääminen tähän riittää. Kantaahan tuleva hallitus vastuuta koko Suomen turvallisuudesta?

14.11 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus on ehdottomasti laajempi kuin pelkästään tyyppillinen tilinpäätöksen oikeellisuuden toteaminen. Toki tässä otetaan kantaa esimerkiksi kielteisistä laillisuuskannanotoista luokalle jääneitten kirjanpitoyksiköitten määrän vähentymiseen mutta kaiken kaikkiaan katsotaan myöskin pidemmällä tähtäimellä sitä, miten tällaiset strategiset tavoitteet ovat toteutuneet, eli on eduskunnan kannanottojen seuranta, miten ne on pystytty toteuttamaan, ja toisaalta sitten myöskin yhteiskunnalliset vaikuttavuustiedot. Etenkin näihin jälkimmäisiin on tietenkin varmasti vaikea lyhyellä tähtäimellä luoda sellaista, voisiko sanoa, selkeää kantaa, ovatko erilaiset pitkän tähtäimen tavoitteet siinä vaiheessa toteutuneet vaiko eivät. Niin kuin täällä todetaankin, niin nämä strategiset, pitkän aikavälin tavoitteet jäivät silloin ilman arviota.

Se, että meillä edellinen hallitus teki tällaisen strategisen hallitusohjelman, omalla tavallaan varmasti vaikeuttaa näitten arvioitten tekemistä, ja nyt sitten tuleva hallitus on tekevässä tällaista ilmiöpohjaista hallitusohjelmaa. Täytyy sanoa, että tässä ilmiöpohjaisessa on kyllä niitä ongelmia, joissa, voisiko sanoa, tällaisten hyvää tarkoittavien ja sinällensä tärkeitten päämäärien ja sanojen taakse jää aika paljon ilmaa siitä, millä keinoilla näitä päämääriä lähdetään toteuttamaan. Tuntuu, että esimerkiksi talouspuoli on erityisesti höttöisellä pohjalla. Hyvin pitkälti luotetaan siihen, että talouskasvu ja maailman suhdanteet asioita vievät eteenpäin. Työllisyyden varaan on laskettu todella paljon. Luulen, että tietyt hallitusohjelman kirjaukset ovat sellaisia, että varmasti niistä joudutaan kiistelemään jo ennen kuin ollaan seuraavassa tilinpäätöskertomuksessa ja miettimään, mitä niillä loppujen lopuksi on tarkoitettu.

Tuossa edustaja Heinonen nosti jo esille tämän aktiivimallin, joka mielestäni on kirjoitettu kyllä mielenkiintoisella tavalla. Elikä siellähän selkeästi todetaan, että nimenomaan näihin leikkureihin ja velvoitteisiin tullaan puuttumaan siinä vaiheessa, kun kolmikantainen työryhmä on saanut toimenpiteet, joilla on korvaavat työllisyysvaikutukset, [Timo Heinonen: Vasta sitten!] ja vasta sen jälkeen sitten ruvetaan katsomaan, muuttuvatko ak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

tiivimallissa nimenomaan nämä leikkurit ja velvoitteet. Kun julkisuuteen on nyt kerrottu monestakin suusta, että aktiivimallia ollaan ajamassa alas, niin tuntuu, että on nyt hivenen niin kuin oiottu näissä tekstien tulkinnoissa. Tässä on varmasti hallituspuoleilla vähän erilaisia näkemyksiä siitä, mistä kenties on sovittu. Mielenkiintoista sitten, miten tämäntyyppisiin asioihin otetaan vaikkapa jälkikäteen kantaa. Kaiken kaikkiaan täytyy toivoa, että hallitusohjelman kirjaukset olisivat sillä tavoin yksiselitteisiä, että jälkikäteen voidaan arvioida, ovatko ne niitä päämääriä, mistä on yhteisesti sovittu, jotta niitä voidaan jälkikäte-
sesti myöskin arvioida.

14.14 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tässä Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessa arvioidaan muun muassa hallituksen vuosikertomuksen yhteiskunnallisia vaikuttavuustietoja ja verrataan niitä hallitusohjelman, siis Sipilän hallitusohjelman, tavoitteisiin ja todetaan se, että tavoitteiden toteutumista on Sipilän hallitusohjelman pohjalta muilta osin melko helppo seurata, mutta pitkän aikavälin tavoitteet on muotoiltu hallitusohjelmassa niin yleisellä tasolla, että tavoitteiden toteutumista on vaikea seurata. Nämä tietysti ovat todella tärkeitä, koska meillä on todella paljon niitä tavoitteita myös tässä tulevassa hallitusohjelmassa, ja ne ovat todellakin pitkän aikavälin tavoitteita.

Ensi viikolla käsittelemme tarkemmin sitten tätä tulevaa Rinteen hallitusohjelmaa, ja on mielenkiintoista tässä pohtia, millä tavoin kenties vuoden tai kahden vuoden kuluttua Valtiontalouden tarkastusvirasto taas arvioi Rinteen hallitusohjelman toteutumista ja vuosikertomuksia. Rinteen hallitusohjelmaluonnoksessa on monia hyviä tavoitteita, muun muassa koulutuksen, vanhuspalveluiden tai vaikkapa täällä mainitun poliisien määrän suhteen, mutta kyllä suuren huolen herättää se, että nämä kaikki lupaukset on sidottu myönteiseen työllisyys- ja talouskehitykseen, joka puolestaan on tyhjän päällä. Se on tulevien neuvotteluiden varassa, millä tavalla niihin päästään. Jos talous ja työllisyys eivät kehity toivotulla tavalla, niin sekin on täysin epäselvää, missä järjestyksessä näitä lupauksia sitten ryhdytään purkamaan, että mitä aiotaan toteuttaa ja mitä taas ei. Siinä mielessä ajattelen, että aika lailla nämä tavoitteet ovat kyllä hataran päällä. On hiukan vaikeaa — yhden ker-
ran sieltä Iltalehden sivuilta tämän hallitusohjelmaluonnoksen läpi lukeneena — [Jukka Gustafsson: Joo, siltä se vähän kuulostaa!] päästä selville siitä, mitkä tavoitteet siellä sitten oikeasti aiotaan toteuttaa. [Timo Heinonen: Ainakin Iltalehdessä vielä peruttiin aktiivimalli, mutta tässä ei!]

14.17 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Tässä nyt keskusteltiin Rinteen todennäköisesti tulevan hallituksen ohjelmasta. Me kaikki tiedämme, että siitä käydään keskustelu täysistunnossa ensi viikolla, ja tosiaan neuvoin kaikkia, jotka haluavat ottaa siihen kantaa, tutustumaan siihen varsinaiseen tekstiin, joka on julkaistu. [Välihuutoja] Enää ei tarvitse turvautua vuotoihin.

Mitä tulee kestävyysvajeeseen, niin haluaisin muistuttaa siitä, että kestävyysvaje on muutakin kuin välittömästi nyt näkyvissä olevien rahojen ja rahavirtojen ynnäämistä. Kestävyysvajeessa on kysymys myös siitä, miten vanhenevien ikäluokkien toimintakyky säilytetään mahdollisimman hyvänä, jotta tämmöinen raskaampi hoivantarve sitten tulee mahdollisimman myöhäisessä vaiheessa ja jotta vanhenevat ihmiset jaksavat olla työelämässä pitempään kuin nyt. Se on myös sitä, miten pidämme huolta nuorista ihmisistä, heidän koulutuksestaan ja tulevaisuudenuskostaan, jotta he eivät syrjäydy vaan heistä tulee ihmisiä, jotka pystyvät omien toiveidensa ja tavoitteidensa kannalta tyydyttävän roolin otta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

maan yhteiskunnassa ja samalla kantamaan oman osuutensa yhteiskunnan rakentamisessa. Kestävyysskriisi on myös sitä, miten vastaamme suuriin globaaleihin kriiseihin, jotka pahimmillaan voivat vaarantaa koko ihmiskunnan ja vähintäänkin sivilisaation olemassaolon, nimittäin ilmastokriisiin ja luonnon monimuotoisuuden kriisiin.

Näihin kaikkiin asioihin on pyritty vastaamaan Rinteen hallitusohjelmaneuvoitteluisissa, ja tosiaan perusteellisen ruotimisen aika on sitten ensi viikolla. [Jukka Gustafsson: Hyvä puhe!]

14.19 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on siis Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2018 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta. Hallituksen vuosikertomus sisältää säädösten mukaiset tiedot valtion ja julkistalouden tilasta, mutta täällä on otettu kantaa muun muassa tietosisältöön: ”Olisi hyödyllistä syventää tietosisältöä erityisesti kuntatalouden, verotuksen sekä valtion vastuiden ja riskien kuvauksen osalta.”

Nostan esille tämän valtiontaloutta koskevan raportointiosion, muun muassa verovajeen ja sitten myös nämä riskit. Elikkä täällä otetaan kantaa siihen, että verovajeen arviointityö on tärkeää. Ja onhan se sitä. Täällä on nostettu monessa puheenvuorossa esille muun muassa se, että väestö ikääntyy ja tarvitaan palveluja. Jos ei ole veronmaksajia, niin palveluja ei meille kaikille riitä. Vuosikertomuksessa kuvaillaan myös erilaisia toimenpiteitä verovajeen pienentämiseksi mutta myös mainitaan se, että vaikutuksista olisi tarpeellista saada lisää tietoa.

Sitten erittäin tärkeä asia on kokonaiskuvan muodostaminen valtiontalouden riskeistä ja siitä, että jos valtion vastuut laukeavat, niin miten sitten nämä aiheutuvat kustannukset tulevat rasittamaan julkista taloutta ja kansantaloutta. Tähän on täällä otettu hyvin kantaa, ja on erittäin tärkeää, että entistä enemmän täydennämme näitä esitystapoja hyvin selkeillä arvioilla valtion riskiaseman kehityksestä, koska riskianalyysit ovat tärkeitä. On hyvä, että me tiedämme myös, missä mennään valtiontaloudessa.

14.21 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Reilun viikon päästä, tiistaina 18. päivä, jaetaan uudestaan valiokuntapaikkoja, ja tämän keskustelun perusteella ainakin tulevaisuusvaliokuntaan on kovaa tunkua täällä salissa. Nimittäin täällä käytiin keskustelua jo vuoden 2020 valtiontalouden tarkastuskertomuksesta ja tilinpäätöksestä ja siitä, miten se on onnistunut mahdollisesti tulevan Rinteen hallituksen toimesta. Täytyy todeta, että kyllä meillä on melkoisia renessanssineroja tässä eduskunnassa, koska he pystyvät käymään sitä keskustelua. Itse en pysty niin pitkälle käymään.

Arvoisa rouva puhemies! Chelsea Eden Hazard teki Eurooppa-liigan finaalisissa kaksi maalia ja syötti yhden, mutta kokoomus on pystynyt vielä parempaan tässä keskustelussa: tekemään puhtaan hattutempun. Toisaalta ollaan oltu huolestuneita valtiontalouden tilasta, siitä, miten se pidetään kunnossa, ja samaan aikaan on vastustettu kaikkia veronkorotuksia ja lisäksi kritisoitu sitä, että menonlisäykset ovat olleet liian pieniä. Hattutempu — onnittelet siitä.

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinonen on jatkanut täällä salissa sitä minusta erittäin viihdyttävää ja analyttistä keskustelua, jota hän on käynyt viimeisen kuukauden ajan Twitterissä yhdessä edustaja Satosen kanssa, jossa hän on raivokkaasti vastustanut kaikkia niitä veroesityksiä, joita kokoomus itse esitti omassa vaaliohjelmassaan. [Timo Heinonen: Ei pidä paikkaansa!] Mutta siitä olen tyytyväinen, että nyt myös edustaja Heinonen on he-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

rännyt tähän aktiivimallin ongelmallisuuteen. Mehän äänestimme tästä viime kaudella, ja me yritimme kaikilla tavoin estää sitä tulemasta voimaan, koska kerroimme, että sillä ei ole työllisyysvaikutuksia ja se on ainoastaan leikkuri ja nöyryyttää. Nyt olen ilolla pannut merkille, että kokoomus on myös huolestunut siitä, että kai tämä aktiivimalli nyt puretaan, ja voin teidän iloksenne, edustaja Heinonen ja edustaja Essayah, kertoa, että kyllä, se tullaan purkamaan. Mutta valitettavasti on niin, että vielä hallitusohjelmalla ei muutoksia tehdä, vaan meidän lainsäädäntö tapahtuu niin, että kun se kerran on tuotu lainsäädäntöön, niin pitää tuoda esitys tänne eduskuntaan aktiivimallin purkamisesta ja eduskunta ylimpänä päättävänä elimenä tästä päättää.

Se, että pitää löytää korvaavat työllisyysratkaisut tälle, ei ole erityisen vaikeaa, koska tiedämme kuitenkin, että aktiivimallin työllisyysvaikutukset ovat olleet nolla. Yhtään uutta työpaikkaa ei aktiivimallilla ole synnytetty, eli jos vaatimus on se, että synnytetään tätä vastaan nolla työpaikkaa, niin uskoisin, että se onnistuisi jopa edustaja Arhinmäeltä työministerinä — jota minusta ei kuitenkaan valitettavasti tule.

14.24 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että olen ottanut kriittisen kannan tiettyihin veronkiristyksiin, joita myös kokoomuksen vero-ohjelmassa on ollut, mutta tässä on se ongelma, että te, arvon sosiaalidemokraatit, olette poimineet meidän ohjelmastamme ainoastaan ne veronkiristykset, [Naurua] te ette ole ottaneet huomioon sitä kokonaisuutta, missä samaan aikaan... [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] — Arvoisa puhemies! Puhe tuntuu olevan vaikuttavaa, kun vihervasemmisto huutaa. — Mutta kyse on siitä, kyse on siitä... [Hälinää] — Arvoisa puhemies, jos saan jatkaa. — Kyse on siitä, että te poimitte ainoastaan veronkiristykset ettekä sitä mallia, jossa kokonaisuudessa oli myös työn verotuksen ja yritysverotuksen keventämistä, minkä kautta tämä työllisyyskehitys olisi pysynyt myönteisenä ja olisimme päässeet kohti sitä 75 prosentin työllisyysastetta.

Ja tästä aktiivimallista oli mielenkiintoista huomata, että siinä Iltalehden versiossa, mikä oli vuodettu teidän neuvotteluistanne, oli itse asiassa tiukka kirjaus, että tämä aktiivimalli perutaan, mutta sitten sunnuntain jälkeen Li Andersson kertoi, että nyt sitä [Puhemies koputtaa] pohjaa on muutettu ja sinne pohjaan [Puhemies koputtaa] on tullutkin muutos, ettei aktiivimallia pureta ennen kuin nämä korvaavat [Puhemies koputtaa] toimenpiteet ovat tulleet. [Puhemies koputtaa] Eli vasemmistoliitto on saanut kynänsä näkyviin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistalle. Edustaja Andersson ensiksi. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] — Joo, otetaan sitten pari vastauspuheenvuoroa, nyt edustaja Andersson. — Olkaa hyvä.

14.25 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Minä kuulun niihin edustajiin, jotka istuivat monta pitkää iltaa tässä salissa silloin, kun käsiteltiin aktiivimallia, ja jotka nostivat esille niitä ongelmia ja huolia, joita oli hyvin monella edustajalla liittyen siihen, miten aktiivimalli tulee vaikuttamaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien toimeentuloon. Olen toki iloinen siitä, että kokoomuksessa nyt nämä huolet ovat heränneet — mutta valitettavan myöhään. Olisi toki ollut hienoa kuulla edustaja Heinosen tällaisia puheenvuoroja myöskin silloin, kun tätä itse aktiivimallia käsiteltiin. Mutta voin kuitenkin nyt lieventää edustaja Heinosen huolia ja kertoa, että hallitusohjelman kirjaus on tältä osin aivan yksiselitteinen: aktiivimallin leikkuri ja velvoitteet puretaan. [Timo Heinonen: Koska?] Sen lisäksi siinä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

lukee, että työllisyysvaikutuksiltaan vastaavista toimenpiteistä pitää päättää, ja ottaen huomioon, että aktiivimalli on lisännyt työllisyyttä lähinnä työvoimahallinnossa, en näe kovin vaikeana löytää sellaisia korvaavia työllisyystoimenpiteitä, jotka täyttäisivät tämän kirjauksen ehtoja. Me käytämme työvoimahallinnon henkilöstön voimavaroja ja työaika mielummin siihen, että he voivat tukea työnhakijoita [Timo Heinosen välihuuto] löytämään työpaikkoja, ja aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuin tällaiseen epäinhimillisen byrokratian pyörittämiseen. [Timo Heinosen: Miksi vasemmistoliitto sitten halusi sellaisen kirjauksen?]

Mitä tulee veronkevennyksiin, niin voin lieventää edustaja Heinosen huolia myöskin sillä osin, että tässä tulevan hallituksen ohjelmassa on myöskin linjaus 200 miljoonan veronkevennyksestä, joka kohdistetaan pieni- ja keskituloisiin suomalaisiin ja jolla kompensoidaan näiden ympäristö- ja haittaverojen korotusten vaikutuksia.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten otetaan kaksi vastauspuheenvuoroa, edustajat Essayah ja Arhinmäki.

14.27 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin haluan nostaa esille näitä ilmiöpohjaisia hallitusohjelman kirjauksia sen tähden, että näistä sanamuodoista voi syntyä epäselvyyttä.

Muistan kyllä itsekin sitä keskustelua, mitä aktiivimallista käytiin — kristillisdemokraateilla oli hyvin tasapainoinen näkemys. Sinällänsä työttömien aktivointi on tärkeää, mutta meillä oli vastaava huoli kuin vasemmistoliitolla, että esimerkiksi sieltä sairauspäivärahalta työttömyysturvalle tippuvat ihmiset joutuvat sitten näitten leikkaustointoimenpiteiden kohteeksi.

Siinä mielessä meillä ei sinällänsä ole mitään sitä vastaan, etteikö näitä epäinhimillisiä tilanteita lähdetä parantamaan, mutta se ongelma on nyt siinä, miksi tämä on pitänyt kirjata tällä tavalla tänne hallitusohjelmaan, että onko tässä nyt jo, ennen kuin hallitus on päässyt vielä kasaankaan, ilmeisesti jo aika kova näkemysero siitä, mistä loppujen lopuksi on sitten sovittu. Jos tämä on täysin nollakirjaus, niin tarvitsisiko [Päivi Räsänen: Miksi? Miksi nollakirjaus?] sitä sitten ollenkaan kirjata sinne? Elikä silloinhan olisi ollut ihan selkeätä vain sanoa, että aktiivimalli poistetaan. Ilmeisesti tässä nyt on kuitenkin sitten jonkunlaista takaporttia jäämässä sinne joittenkin puolueitten painostuksen takia.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä toinen vastauspuheenvuoro, edustaja Arhinmäki.

14.28 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nykyinen, tai tuleva, hallitus on sillä tavalla oppositioystävällinen, että muuten niin hyvään hallitusohjelmaan me ihan tarkoituksella loimme joitain kohtia, jotta löytyisi jopa edustaja Heinosen yleensä niin kritiikittömään [Naurua] politiikkaan kohtia, joihin voi tarttua. Olisihan tämä eduskuntakeskustelu varsin tylsää, jos me yksimielisesti hymistelisimme ja kehuisimme hallitusohjelmaa. [Timo Heinonen: Arvokkuutta, kunnioitusta!]

Arvoisa rouva puhemies! Ilolla panin merkillä myös sen, että vaikka entinen ulkoministeri, entinen edustaja Timo Soini on jäänyt nyt ansaitulle eläkkeelle, niin hänen henkensä elää edustaja Heinosen puheissa suorina lainauksina. Mutta todettakoon sen verran, että olen elämässäni pahempiakin loukkauksia kuullut kuin sen, että minua kutsuttaisiin sosi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

aalidemokraatiksi. [Naurua] Kun on puhuttu tästä keskustelukulttuurista, niin pidetään se sillä tasolla, että jos jotain loukkauksia pitää tehdä, niin korkeintaan tällä tasolla.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistaan.

14.29 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä tämä Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2018 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta. Minä toivoisin, että minä saisin lukea täältä joitain tiettyjä lukuja. Meillä yhteiskunta tietää tarkalleen, paljonko meidän jokaisen pitää maksaa veroja, se tietää sen sentilleen. Minun mielestäni näistä meille tuotavista tilinpäätöksistä ja näistä tarkastuskertomuksista pitäisi saada lukea, paljonko meillä on maahanmuutosta koituvia kuluja meidän yhteiskunnallemme.

Täällä on tämmöiset väliotsikot kuin ”Yhteiskunnalliset vaikuttavuustiedot hallituksen vuosikertomuksessa” ja ”Kestävän kehityksen raportointi on parantunut”, nämä täältä löytyvät. Tästä kestävästä kehityksestä: Jos me oikeasti haluamme kestävästä kehityksestä, niin meidän pitää saada jatkossa lukea, mitkä ovat maahanmuuton kulut Suomelle, onko se positiivista vai negatiivista. Emme me voi rakentaa mitään kestävästä, jos ei meille oikeasti tuoda sitä tietoa, mitkä nämä maahanmuuton aiheuttamat kustannukset tai tuotot ovat. — Kiitoksia.

14.31 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Vanhalla kansallahan on ollut semmoinen viisaus, että se koira älähtää, johon kalikka kalahtaa. Harmi, että edustaja Arhinmäki juuri poistui salista, koska koin tietysti piston sydämessäni tämän hattutempun osalta, mutta olisin halunnut edustaja Arhinmäelle selvittää asiaa tarkemmin, miten on mahdollista, että kokoomus pystyy tosiaan samaan aikaan pitämään huolta siitä, että verotusta ei tarvitse kiristää ja velkaantumista voidaan hidastaa mutta palveluja pystytään myös parantamaan. Se tapahtuu sitä kautta, että tehdään työllisyyttä parantavia uudistuksia. Näitä uudistuksia on onnistuttu kuluneella hallituskaudella tekemään, ja nyt tuleva hallitus saa siitä hyvän pohjan, jolta lähteä liikkeelle.

Oman puheenvuoroni käytn siksi, että turvallisuus on yhteiskunnan peruskallio. Kun meillä on vahva, turvallinen yhteiskunta, voimme rakentaa sitä pohjoismaisena hyvinvointiyhteiskuntana eteenpäin, tehdä monipuolisia panostuksia myös kaikkeen muuhun hyvinvointiin, ja siksi kannoin huolta siitä, että neuvottelutuloksessa hallitusohjelmasta poliisien määrään asetetaan vain tämä lisäys. Poliisien määrä asetetaan vain puoleen siitä, mitä ymmärsin, että puolueiden yhteisymmärrys vielä ennen vaaleja oli. Ennen vaaleja kaikki puhuimme siitä, että poliisien määrän tulisi olla ainakin 7 850. Nyt se asetetaan jo tavoitteena 7 500:aan. Suunta on oikea, mutta tavoite asetetaan liian alas.

Kannustan tulevaa hallitusta pitämään huolta koko maan turvallisuudesta. Se on kuitenkin se yhteiskunnan peruskallio.

14.33 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Otan kantaa vielä tähän aktiivimallikeskusteluun, mikä nousi täällä salissa.

Todellakin, tuleva hallitus suunnittelee, että tulee olla korvaavat mallit, jotta aktiivimalli voidaan purkaa. Haluan muistuttaa teitä siitä, mitä viime kaudella täällä eduskunnassa käsiteltiin. Meillä oli vakuutuslääkärijärjestelmä käsittelyssä, siihen liittyi muun muassa kansalaisaloite. Asiaa käsiteltiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa, ja valiokunnan yhtei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

nen lausuma oli, että vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtia korjataan ja hallitus antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksista vuoden 2020 kevätistuntoaudella. Toivon, että tämä on yksi asia, joka voi tulla korvaavaksi malliksi, elikkä lähдете viemään tätä eteenpäin. Todellisuushan on se, että hyvin moni henkilö, joka joutui tämän aktiivimallileikkurin kohteeksi, oli juurikin ikääntynyt, ehkäpä jollakin tavalla työkyvyttömyyttä omaava, elikkä hän odottaa sitä eläkepäätöstä ja taistelee siellä byrokratian rattaissa, että pääseekö eläkkeelle vai ei, elikkä on siellä vakuutuslääkäriravanyörässä. Ja on kyllä erittäin tärkeitä, että niiden ihmisten, jotka kohtuuttomasti siellä ovat ja ovat joutuneet tämän leikkurin piiriin, tilanne kartoitetaan.

Kun täällä kertomuksessa valtiontaloutta koskevassa raportoinnissa otetaan esille tämä verovaje, josta myös edellisessä puheenvuorossani puhuin, niin kyllähän se on kaiken a ja o, että niitä työpaikkoja luodaan, että saadaan veronmaksajia Suomeen. Siinä sitä on kyllä tehtävää meille kaikille tässä yhteiskunnassa ja Suomessa, että saadaan niitä työpaikkoja, ja yrittäjien tukeminenhan tässä on se edellytys. Ei niinkään se, että mietimme, mistä me saamme sitä työvoimaa, vaan se, mistä me luomme niitä työpaikkoja. Yrittäjähän niitä työpaikkoja luovat, ja se on se kaiken a ja o tähän kysymykseen.

Toivon, että tämä vakuutuslääkäriasia selvitetään mahdollisimman pian ja se asia etenee, niin kuin eduskunnan tahtotila oli yhteisessä lausumassa.

14.35 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto huomauttaa sivulla 21, että ”strategisen hallitusohjelman osalta vuosikertomuksen raportointi kattaa hallitusohjelmassa esitetyt tavoitteet lukuun ottamatta pitkälle aikavälille asetettuja strategisia tavoitteita”. Uudessa hallitusohjelmassa puolestaan on listattu lupauksia kansalaisille politiikan uudistamisesta. Yksi niistä on lupaus pitkän aikavälin politiikasta, joka kuuluu näin: ”Sitoudumme pitkän aikavälin tavoitteiden huomioon ottamiseen ja järjestelmälliseen parlamentaariseen yhteistyöhön valtioneuvoston ja eduskunnan välillä. Kehittämällä uusia eduskunnan ja valtioneuvoston välisiä yhteistoimintakäytäntöjä voidaan pitkän aikavälin tavoitteet saada todeksi.”

Politiikassa on aina helppo luvata toisten puolesta. On helppo luvata tulevien hallitusten puolesta, että Suomi sitoutuu esimerkiksi erilaisiin kymmenvuotistavoitteisiin ja säilyttää niiden tavoitteiden toteuttamisen vasta seuraaville hallituksille. Tämä hallitus on korostanut erityisesti erilaisia pitkän aikavälin tavoitteita, missä ei sinänsä ole mitään pahaa. Huoli herää kuitenkin siinä, että hallitusohjelmasta ei uskottavasti käy ilmi, miten näihin tavoitteisiin tullaan pääsemään. Vaikuttaa siltä, että ulospäin annetaan kuva, että uusi hallitus on tulevaisuusorientoitunut hallitus, jonka tulevaisuuslupaukset tulevat kuitenkin toteuttamaan aivan muut tulevaisuuden hallitukset.

Me perussuomalaiset edellytämme, että siinä, missä edellinen hallitus epäonnistui, eli pitkän aikavälin strategisten tavoitteiden raportoinnissa, tämä uusi vihervasemmistolainen hallitus kertoo tarkasti, mikä sen oma todellinen panos on ollut niiden tavoitteiden toteuttamisessa, mitä hallitus on ajatellut toteutettavaksi useiden eduskuntakausien aikana ja mitä se on luvannut kansalaisille.

Erityisesti meitä perussuomalaisia kiinnostaa tietää tulevissa hallituksen raporteissa, kuinka kunnianhimoisesti vuosittain olette onnistuneet rokottamaan suomalaista työtä ja yrittäjyyttä uudella ilmastopolitiikallanne, joka antaa kilpailuetua saastuttavammille maille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

14.37 **Matti Semi vas:** Arvoisa rouva puhemies! Sen verran tuosta edustaja Auton huolenaiheesta — turvallisuustilanteesta ja poliisien riittävydestä — mikä on, että Poliisihallituksen tietojen mukaan vuosittain eläköityy noin 300 poliisia ja valmistuu 400, ja kun mietitään sitä aikaväliä, milloinkaan se 7 850 saadaan täyteen, niin se menee vuoteen 2025 näillä koulutusmäärillä ja näillä tavoitteilla. Minun mielestäni tuo hallitusohjelman tavoite on täysin realistinen ja oikeaoppinen siihen koulutusmäärään nähden.

14.38 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä nostan täältä pari Valtiontalouden tarkastusviraston seurantaan kuuluvaa eduskunnan esittämää kannanottoa, joiden uskon olevan ihan yhtä lailla niin hallituksen kuin oppositionkin pääsärkynä. Ne liittyvät ict-hankkeisiin ja digitalisaatioon, ja täällä on aika vaativia lausumia annettu 2013, muun muassa, että ”eduskunta edellyttää, että arvioidaan kaikkien merkittävien ict-hankeitten tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seuranta ja raportoidaan näistä tuloksista eduskunnalle”.

Nytten kun nämä tulevat sote-ratkaisut ovat jälleen kerran edessäpäin, niin tiedämme jo tuosta edellisen hallituksen harjoituksesta, että nämä tulevat olemaan yksi niistä vaikeimmista asioista koko sote-ratkaisussa. Siinä mielessä uskon ja luulen, että ikävä kyllä nämä erittäin kalliit, monimutkaiset ja hankalat ict-hankeet ovat tässä salissa vielä moneen kertaan käsiteltävänä. Meillä yhteiskuntana pitäisi olla sillä tavoin järki päässä, että aika harvoilla on asiantuntemusta arvioida näitä suuria kokonaisuuksia, jotta pystyttäisiin varmistamaan siitä, että nämä ovat yhteensopivia, ja sitten toisaalta myöskin siitä, että erilaiset tietoturva-, henkilötieto- ynnä muut asiat tulee asianmukaisesti hoidettua. Siinä mielessä luulen, että näihin kohtiin tässä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksessa joudutaan varmasti vielä useampaankin kertaan palaamaan, ja toivon, että myöskin eduskunta näitä sitten niin tarkastusvaliokunnassa kuin täällä salissa tulee tulevaisuudessa seuraamaan.

Täällä on myöskin sitten digitalisaatio- ja ict-hankeitten hyötyihin liittyen otettu nämä julkiset hankinnat. Tässä tarkastusviraston kertomuksessa todetaan, että ”pääosa hyödyistä on toistaiseksi saavutettu Hanselin puutejärjestelyillä”. No, jos nyt oikein ymmärrän, niin tämän maakuntaratkaisun myötä, joka nyt kaatui, ja tämän sote-ratkaisun myötä myöskin tämä Hanselin järjestely tulee uudelleenarvioitavaksi, elikkä siltä osin varmasti tämäkin kohta joudutaan vielä läpikäymään.

Kaiken kaikkiaan nämä digitalisaatiohankkeet tulevat olemaan suomalaisen yhteiskunnan kannalta varmasti niitä kalleimpia, isoimpia ratkaisuja, mutta toisaalta tietysti ehkä toivon sellaista näköalaa, että jos niissä oikeasti onnistutaan, niin niillä todellakin olisi sitten mahdollisuus mittaviinkin kustannushyötyihin ja sitä kautta myöskin erilaisten työvaiheitten ja muitten joustavoittamiseen niin siellä terveydenhuollon puolella kuin varmasti henkilökistereissä ynnä muissa. Tämä on varmasti [Puhemies koputtaa] yksi isoimmista seurattavista asioista, jotka on eduskunnan kannanotoissa ja toisaalta sitten tässä Valtiontalouden tarkastusviraston raportoinnissa nostettu esille.

14.41 **Ville Vähämäki ps:** Kunnioitettu puhemies! Tuossa edustaja Essayah nosti hyvin tämän digitalisaation ja ict-puolen hyödyntämisen, mikä meillä on ehkä hiukan puutteelliseksi jäänyt. Tässähän digitalisaatiota voidaan edistää vaikka lisäämällä Suomi.fi-palvelun sisältämiä toiminnallisuuksia. Pienin askelmin kehitetään näitä asioita eteenpäin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

VTV:n työstä täytyy sanoa, että tässä on tehty hyvä analyysi. Valtion tilinpäätös viime vuodelta on siis laadittu sen mukaisesti kuten laki velvoittaa.

Yksi iso huomio minulla tässä oli se, että täällä valtion tilinpäätöksessä muun toiminnan tuotoiksi oli laitettu osakkeitten myyntivoittoja 1 390 miljoonan edestä. Nämä eivät siis tosiasiallisesti olleet osakkeitten luovutuksia, vaan tämä potti vain liikutettiin toiselle valtion kokonaan omistamalle osakeyhtiölle, käsittäkseni siis Vakelle, eli valtion tilinpäätöksessä nämä oli laskettu tuotoiksi, mutta tämä ei todellakaan pitänyt paikkaansa. Ne olivat osakeluovutuksia ilman tuottoja.

Sitten toinen huomio todellakin näistä eduskunnan antamista kannanotoista: Valtioneuvosto on halunnut edistää Agenda 2030 -tavoitteita julkisin hankinnoin eli siis toisin sanoen niin, että biotaloutta ja puhdasta teknologiaa pystyttäisiin viemään eteenpäin siten, että tehdään julkisia hankintoja niin, että puhdasta teknologiaa hyödynnetään, mutta kun nämä hankinnat ovat hajautuneet, niin kuin tässä todetaan, niin valtio ei tosiasiaassa ole onnistunut hyödyntämään cleantech-hankinnoilla meidän puhdasta teknologiaa. Se, minkä takia minä otan tämän asian esille, liittyy siihen, että vaaliväittelyissä hyvin monesti keskusteltiin siitä, miten Suomen kuuluu olla edelläkävijä, jotta me sitten tulevaisuudessa voimme myydä sitä teknologiaa. Tosiasia on kuitenkin se, että kun me emme itsekään oikein osaa ostaa sitä teknologiaa ja käyttää sitä, niin meidän on hyvin vaikea sitä myydäkään. Jos ajatellaan vaikka sitä, miten hyvä ja hieno vesiteknologia meillä Suomessa on, niin kaikesta huolimatta me emme ole välttämättä saaneet sitä oikein tuonne ulospäin myytyä sillä volyyymillä kuin ehkä pitäisi.

Näistä eduskunnan kannanotoista toinen koski digitalisaatiota, sen edistämistä, ja sitten myöskin oli huomio siitä, että poliisin liikennevalvonta, sen valtakunnallinen ohjaus, on puutteellista.

Teen vielä yhden huomion julkisen talouden tilasta ja etenkin kuntataloudesta. Kokonaiskuva meidän kuntataloudesta jää vaillinaiseksi, ja näin ollen jatkossa täytyisi huolehtia siitä, että kuntien tuloihin ja menoihin kohdistuvien toimenpiteitten nettovaikutus tulisi hyvin selväksi.

14.44 Maria Ohisalo vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Autolle ja edustaja Tynkkyselle:

Turvallisuushan on ihan keskeistä. Se on tärkeä kysymys, ja turvallisuus on tietysti myös paljon muuta kuin se tärkeä asia, että poliisien määrää todella tullaan kasvattamaan seuraavalla hallituskaudella — jahka nyt ylipäätään puolueet tekevät tällä viikolla päätöksiä siitä, että hallitus lopulta muodostuu. Täällä on ollut paikoin ehkä hieman vaikea seurata, mistä hallituksesta nyt on keskusteltu, eli on hyvä muistuttaa, että ensi viikolla sitten käydään keskustelua mahdollisesta uudesta ohjelmasta.

Turvallisuus on todella myös sitä, että ei tarvitse pelätä, riittävätkö rahat ruokaan tai riittävätkö rahat asumiseen, ja muun muassa näihin kysymyksiin tulevassa hallitusohjelmassa kyllä on paljon ratkaisuja, kuten myös siihen, että ei tarvitse pelätä, että ikäihminen ei saisi palveluita. Myös näihin kysymyksiin turvallisuusnäkökulmasta otetaan kantaa.

Mitä tulee ilmastopolitiikkaan, ilmastonmuutoksen torjuntahan on mitä keskeisintä työllisyyspolitiikkaa myös: Rakennetaan kestävää asuntotuotantoa, rakennetaan raiteita. Sieltä syntyy myös niitä työpaikkoja. Tähänkin on paljon ratkaisuja siellä tulevassa ohjelmassa.

Odotan siis innolla ensi viikon keskustelua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2019 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.